

Nie jest to doręczenie w trybie art. 15 zzs⁹ ust.2 i 3 ustawy z 2 marca 2020 r.

Sygn.akt III AUa 977/21

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 15 listopada 2021 r.

Sąd Apelacyjny w Białymstoku, III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący: sędzia Alicja Sołowińska

Protokolant: Joanna Lebedzińska

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 15 listopada 2021 r. w B.

sprawy z odwołania R. L. (1)

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w P.

o świadczenie uzupełniające

na skutek apelacji odwołującego R. L. (1)

od wyroku Sądu Okręgowego w Ostrołęce III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 30 kwietnia 2021 r. sygn. akt III U 18/20

oddala apelację.

Alicja Sołowińska

Sygn. akt III AUa 977/21

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 22.11.2019 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w P. odmówił R. L. (1) prawa do świadczenia uzupełniającego.

R. L. (1) wniósł odwołanie od powyższej decyzji, żądając jej zmiany i przyznania mu świadczenia uzupełniającego, podnosząc, że w jego ocenie jest niezdolny do samodzielnej egzystencji. Wniósł o dopuszczenie dowodu z opinii biegłych z zakresu neurologii, psychiatrii, psychologii oraz okulistyki, jako właściwych ze względu na jego schorzenia, w celu rozstrzygnięcia czy aktualny stopień zaawansowania schorzeń czyni go osobą niezdolną do samodzielnej egzystencji.

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w P. wniósł o oddalenie odwołania, podnosząc, że Komisja Lekarska ZUS w orzeczeniu z dnia 14.11.2019 r. stwierdziła, że ubezpieczony nie jest niezdolny do samodzielnej egzystencji.

Sąd Okręgowy w Ostrołęce, wyrokiem z 30 kwietnia 2021 r. oddalił odwołanie.

Sąd I instancji ustalił, że 18.09.2019 r. R. L. (1) złożył wniosek o ustalenie uprawnień do świadczenia uzupełniającego dla osób niezdolnych do samodzielnej egzystencji. Orzeczeniem z 17.10.2019 r. lekarz orzecznik ZUS ustalił, że odwołujący nie jest niezdolny do samodzielnej egzystencji. Ubezpieczony wniósł sprzeciw od powyższego orzeczenia.

Wobec powyższego sprawa została skierowana do rozpoznania przez komisję lekarską ZUS, która w orzeczeniu z 14.11.2019 r. orzekła, że ubezpieczony nie jest niezdolny do samodzielnej egzystencji. Z tych względów decyzją z 22.11.2019 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w P. odmówił R. L. (1) prawa do świadczenia uzupełniającego. Sąd wskazał, że o zdolności do samodzielnej egzystencji orzekło siedmiu różnych biegłych sądowych z zakresu neurologii, psychiatrii, okulistyki i psychologii.

Sąd Okręgowy w pierwszej kolejności odwołał się do art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 31.07.2019 r. o świadczeniu uzupełniającym dla osób niezdolnych do samodzielnej egzystencji (Dz.U. z 2019 r., poz. 1622), określającego przesłanki uzyskania świadczenia uzupełniającego, a także do przepisu art. 12 ust. 1-2 i art. 13 ust. 5 ustawy z dnia 17.12.1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tekst jedn. Dz. U. z 2020 r., poz. 53 ze zm.), zawierającego definicję osoby całkowicie niezdolnej do pracy oraz niezdolnej do samodzielnej egzystencji.

Mając na uwadze treść tych przepisów, Sąd Okręgowy wskazał, że skuteczność odwołania R. L. (1) zależna była od wykazania, że jest on niezdolny do samodzielnej egzystencji. W tym celu, Sąd dopuścił dowód z opinii biegłych sądowych z zakresu neurologii, psychiatrii, psychologii i okulistyki. Biegli z zakresu psychiatrii A. K., neurologii R. Z. i psychologii A. D. w wydanej opinii rozpoznali u odwołującego: stan po urazie czaszkowo-mózgowym, odległym w czasie (2012 r.), stan po kraniotomii i ewakuacji krwiaka podtwardówkowego, zanik nerwu II lewego ze ślepotą tego oka, deficyt piramidowy prawostronny niedużego stopnia oraz organiczne zaburzenia nastroju i osobowości (encefalopatia pourazowa). W konkluzji biegli wymienionych specjalności stwierdzili, że aktualny stopień naruszenia sprawności organizmu nie powoduje u odwołującego niezdolności do samodzielnej egzystencji. Biegła sądowa z zakresu okulistyki, w odrębnie wydanej opinii, rozpoznała u odwołującego: stan po urazie głowy w 2012 r., zanik nerwu II oka lewego i częściowy oka prawego, nadwzroczność obu oczu, początkową starczą zaćmę obu oczu i praktyczną ślepotę oka lewego. W konkluzji biegła orzekła, że odwołujący jest zdolny do samodzielnej egzystencji.

Sąd uwzględnił też wniosek odwołującego i dopuścił dowód z zeznań świadka J. C. – sąsiadki odwołującego, jednak w ocenie Sadu jej zeznania niewiele wniosły do sprawy. Świadek nie miała bowiem wiedzy na temat zdolności odwołującego w zakresie samoobsługi. Nie wiedziała np. czy odwołujący samodzielnie spożywa posiłki, ubiera się, rozbiera, nie wiedziała czy sam się myje, czy jest w stanie samodzielnie załatwiać potrzeby fizjologiczne. Widziała tylko jak ćwiczy na balkonie i chodzi powoli po ogrodzie. Wiedziała jedynie, że nie wychodzi sam na zakupy i wymaga pomocy przy chodzeniu po schodach.

Zastrzeżenia do opinii biegłych wniósł odwołujący się wskazując, że opinie są nierzetelne, nietrafne w zakresie oceny i wniosków, niejasne, lapidarne i niekompletne, stąd wniósł o dopuszczenie dowodu z innego zespołu biegłych sądowych.

Sąd uwzględnił powyższy wniosek i dopuścił dowód z opinii biegłych sądowych z zakresu neurologii, psychologii i okulistyki.

Biegła sądowa z zakresu neurologii T. P., po zapoznaniu się z dostępną dokumentacją, rozpoznała u odwołującego: stan po urazie czaszkowo-mózgowym powikłanym krwiakiem twardówkowym z niedowładem połowicznym prawostronnym leczony operacyjnie w 2012 r., obecnie deficyt piramidowy i niedoczulica lewostronna niedużego stopnia, encefalopatię pourazową (zaburzenia organiczne nastroju i osobowości). W konkluzji biegła orzekła, że naruszenie sprawności organizmu odwołującego nie powoduje utraty zdolności do samodzielnej egzystencji.

Biegła sądowa z zakresu psychologii H. P., po zapoznaniu się z dostępną dokumentacją rozpoznała u odwołującego: organiczne zaburzenia osobowości i nastroju u osoby z normą intelektualną, stan po urazie czaszkowo-mózgowym. W konkluzji biegła orzekła, że naruszenie sprawności organizmu odwołującego nie powoduje utraty zdolności do samodzielnej egzystencji.

Biegły z zakresu okulistyki R. S., po zapoznaniu się z aktami sprawy, wskazał, że odwołujący nie jest z przyczyn okulistycznych osobą niesamodzielną, wymagającą stałej lub długotrwałej pomocy innych osób w wykonywaniu podstawowych i niezbędnych do codziennej egzystencji czynności.

Odwołujący, wniósł także zastrzeżenia do tych opinii, podnosząc, że są one dotknięte wadami, które mają istotny wpływ na rzetelną ocenę stanu zdrowia odwołującego i tym samym nie mogą być uznane za wiarygodną podstawę ustaleń taktycznych. Odwołujący wniósł o dopuszczenie dowodu z dodatkowej łącznej opinii biegłych (tych samych, bądź innych), ewentualnie o uzupełnienie opinii na piśmie i uzupełnienie badań o badanie dna oczu, oraz wykonanie niezbędnych badań diagnostyczno – laboratoryjnych, w tym badania EEG, tomografii komputerowej, rezonansu magnetycznego, badania przepływów mózgowych, a także badań psychologiczno – neurologicznych.

Sąd w oparciu o art. 235² § 1 pkt. 5 k.p.c. pominął powyższy wniosek uznając, iż zmierza on jedynie do przedłużenia postępowania, a sporne okoliczności zostały już wyjaśnione.

W ocenie Sądu Okręgowego należało podzielić wywody i wnioski wynikające z opinii siedmiu biegłych sądowych czterech różnych specjalności. Wnioski biegłych, które zostały sformułowane po analizie dokumentacji medycznej zgromadzonej w aktach rentowych, są spójne, przekonujące i logiczne. Przypomnieć w tym miejscu należy, że w orzecznictwie przyjmuje się, że termin "niezdolność do samodzielnej egzystencji" ma szeroki zakres przedmiotowy. Obejmuje bowiem opiekę, oznaczającą pielęgnację, czyli zapewnienie ubezpieczonemu możliwości poruszania się, odżywiania, zaspokajania potrzeb fizjologicznych, utrzymywania higieny osobistej itp. oraz pomoc w załatwianiu elementarnych spraw życia codziennego, takich jak robienie zakupów, uiszczanie opłat, składanie wizyt u lekarza. Wszystkie zaś powyższe elementy łącznie wyczerpują treść terminu "niezdolność do samodzielnej egzystencji" (wyrok Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 28 maja 2013 r., III AUa 1918/12, Legalis nr 732635).

W ocenie Sądu nie budzi wątpliwości, iż w rozpoznawanej sprawie nie został spełniony warunek istnienia u wnioskodawcy niezdolności do samodzielnej egzystencji. Sąd zauważył, że odwołujący niewątpliwie cierpi na szereg schorzeń, przeżył hospitalizację i rehabilitację ambulatoryjną po urazie czaszkowo-mózgowym, ale, jak ustalił Sąd, nie jest mu potrzebna stała lub długotrwała pomoc i opieka innych osób w zaspokajaniu podstawowych potrzeb życiowych, na co wskazuje zebrany materiał dowodowy - w szczególności opinie biegłych sądowych oraz dokumentacja medyczna odwołującego. Sąd wskazał, że ocena odwołującego wg zmodyfikowanej skali B. wyniosła 95 pkt (vide k. 37-37v. – dokumentacja lekarska akta rentowe), co oznacza, że odwołujący jest w pełni samodzielny i niezależny w zakresie spożywania posiłków, ubierania i rozbierania się, poruszania się, przemieszczania się, korzystania z toalety, kąpieli, wchodzenia i schodzenia po schodach oraz kontrolowania potrzeb fizjologicznych. Sąd zauważył przy tym, że odwołujący niewątpliwie wymaga wsparcia i pomocy w codziennym funkcjonowaniu, ale nie stałej i długotrwałej pomocy i opieki innych osób w zaspokajaniu podstawowych potrzeb życiowych. Sąd wskazał, że rolą biegłych sądowych jest wydanie opinii w oparciu o dokumentację medyczną przedłożoną przez odwołującego bądź pozyskaną przez Sąd oraz badanie podmiotowe i przedmiotowe, jeśli widzą taką konieczność (biegli sądowi przy wydawaniu opinii nie przeprowadzają natomiast specjalistycznych badań, takich jak rezonans czy tomograf). Sąd zwrócił uwagę, że takie badania odwołujący powinien wykonać we własnym zakresie u specjalistów, pod opieką których pozostaje i ewentualnie, po ich wykonaniu, zwrócić się ponownie o rozpatrzenie uprawnień do świadczenia uzupełniającego i ocenę przesłanki niezdolności do samodzielnej egzystencji.

Mając powyższe na uwadze na podstawie art. 477¹⁴ § 1 k.p.c. Sąd Okręgowy oddalił odwołanie R. L. (1) od zaskarżonej decyzji.

Apelację od powyższego wyroku złożył R. L. (1) poprzez swojego pełnomocnika – matkę A. S., zaskarżając wyrok w całości i zarzucając naruszenie:

1. art. 2 ustawy z dnia 31 lipca 2019 r. o świadczeniu uzupełniającym dla osób niezdolnych do samodzielnej egzystencji w związku z art. 13 ust. 5 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń

Společnych poprzez uznanie, że stan zdrowia Apelującego czyni go zdolnym do samodzielnej egzystencji, podczas gdy w rzeczywistości, biorąc pod uwagę jego stan zdrowia, przesłanki w tym zakresie faktycznie występują.

2. art. 233 k.p.c. poprzez dokonaną z przekroczeniem wskazań wiedzy i zasad doświadczenia życiowego ocenę zebranego w sprawie materiału dowodowego, tym samym poprzez ocenę nie swobodną, lecz zupełnie dowolną, która skutkowała:

a) nieprzeprowadzeniem dowodu zawnioskowanego przez Apelującego, w postaci dowodu z dodatkowej łącznej opinii biegłego neurologa, okulisty, psychiatry oraz psychologa w celu przeprowadzenia badań i opinii z należytą starannością i według obowiązujących standardów;

b) nieprzeprowadzeniem dowodu z zeznań kluczowego świadka A. S., zam.(...)-(...) O., ul. (...), która jest matką apelującego i od 2012r. codziennie opiekuje się synem, na okoliczność stanu zdrowia apelującego, pomocy osób trzecich w codziennym funkcjonowaniu oraz braku możliwości samodzielnego dokonywania nawet najprostszych czynności życia codziennego, skutkujące znacznymi ograniczeniami w sferze zawodowej i społecznej;

c) bezkrytycznym przyjęciu opinii (...) biegłych, w których biegli mylnie zawężili pojęcie „zdolność do samodzielnej egzystencji” do sprawowania stałej lub długotrwałej opieki bezpodstawnie wyłączając z tego terminu stałą lub długotrwałą pomoc w załatwianiu elementarnych spraw życia codziennego, takich jak robienie zakupów, załatwianie spraw urzędowych, składanie wizyt u lekarza.

Wskazując na powyższe zarzuty, skarżący wnosił o:

1. zmianę zaskarżonego wyroku przez uznanie, że R. L. (1) jest trwale całkowicie niezdolny do pracy i niezdolny do samodzielnej egzystencji i w konsekwencji zmianę decyzji (...) Oddział w P. z 22 listopada 2019r., I znak: 1/20/028125466 poprzez przyznanie świadczenia uzupełniającego zgodnie z wnioskiem z 18 września 2019r. wraz z ustawowymi odsetkami za zwłokę ewentualnie uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do Sądu pierwszej instancji celem ponownego rozpoznania;

2. uzupełnienie postępowania dowodowego poprzez dopuszczenie na etapie postępowania przed Sądem Apelacyjnym dowodu z łącznej opinii biegłych lekarzy specjalistów z zakresu neurologii, okulistyki, psychiatrii oraz psychologii w celu usunięcia rozbieżności w materiale dowodowym zebrany przez Sąd I instancji w kwestii zdolności Apelującego do samodzielnej egzystencji i rozpatrzenia zarzutów apelacji z (...) do sprawiedliwego wyroku.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje

Apelacja jest niezasadna.

Sąd Okręgowy dokonał prawidłowych ustaleń faktycznych w przedmiocie oceny stanu zdrowia R. L. (2) i na ich podstawie zasadnie uznał, że odwołujący nie spełnia przesłanek warunkujących przyznanie prawa do świadczenia uzupełniającego na podstawie ustawy z 31 lipca 2019 r. o świadczeniu uzupełniającym dla osób niezdolnych do samodzielnej egzystencji (Dz.U.2020 poz. 1936). Sąd Apelacyjny aprobuje stanowisko Sądu Okręgowego wyrażone w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku i ustalenia poczynione przez Sąd przyjmuje za własne.

Zgodnie z art. 2 ust.1 wyżej cytowanej ustawy z 31 lipca 2019 r., jednym z warunków przyznania wnioskodawcy świadczenia uzupełniającego było ustalenie, że jest on niezdolny do samodzielnej egzystencji. Zgodnie z art. 13 ust. 5 ustawy z 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z FUS, który ma zastosowanie w sprawie niezdolność do samodzielnej egzystencji orzeka się w przypadku stwierdzenia naruszenia sprawności organizmu w stopniu powodującym konieczność stałej lub długotrwałej opieki i pomocy innej osoby w zaspokajaniu podstawowych potrzeb życiowych.

W świetle powyższych przepisów, Sąd I instancji słusznie zauważył, że skuteczność odwołania R. L. (2) zależna była od wykazania, że jest on niezdolny do samodzielnej egzystencji. Organ rentowy odmawiając przyznania

wnioskodawcy świadczenia uzupełniającego, powoływał się bowiem na orzeczenie komisji lekarskiej, która nie stwierdziła niezdolności do samodzielnej egzystencji.

Wbrew zarzutom apelacji, Sąd Okręgowy badając przesłankę istnienia niezdolności do samodzielnej egzystencji właściwie ocenił zgromadzony w sprawie materiał dowodowy i na jego podstawie dokonał trafnych ustaleń faktycznych. Ocena dowodów dokonana przez Sąd I instancji odpowiada zasadom doświadczenia życiowego i regułom logicznego rozumowania (art. 233 § 1 k.p.c.). Sąd rozważył całokształt zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego, w tym w szczególności prawidłowo ocenił dowody z opinii biegłych lekarzy sądowych, którzy przy wydawaniu opinii zapoznali się z aktami sprawy i uwzględnili dokumentację medyczną. Wybór biegłych specjalistów powołanych do sporządzenia opinii przez Sąd Okręgowy nie nasuwa zastrzeżeń, bowiem odpowiada schorzeniom, z powodu których odwołujący się leczył.

Organ rentowy, ani Sąd nie negują tego, że skarżąc cierpi na schorzenia wymienione w opiniach biegłych, jednak nie jest to równoznaczne z niezdolnością do samodzielnej egzystencji w rozumieniu art. 2 ustawy o świadczeniu uzupełniającym dla osób niezdolnych do samodzielnej egzystencji. Wszyscy opiniujący w niniejszej sprawie biegli, zgodnie i jednoznacznie wskazali, że odwołujący nie jest aktualnie osobą niezdolną do samodzielnej egzystencji.

Zatem, wbrew pogładowi zawartemu w apelacji skarżącego, całokształt materiału dowodowego zgromadzonego w rozpoznanej sprawie nie wymagał uzupełnienia. Sąd Okręgowy słusznie oparł rozstrzygnięcie na wnioskach wynikających ze sporządzonych w sprawie opinii. W świetle tych wniosków twierdzenia skarżącego, iż jest osobą niezdolną do samodzielnej egzystencji należało ocenić jako subiektywną ocenę stanu zdrowia. W orzecznictwie przyjmuje się, że sąd nie może – wbrew opinii biegłych, dostarczających sądowi wiedzy specjalistycznej koniecznej do dokonania oceny stanu zdrowia osoby ubiegającej się o świadczenie rentowe, w tym rodzaju występujących schorzeń, stopnia ich zaawansowania i nasilenia związanych z nimi dolegliwości, stanowiących łącznie o zdolności do wykonywania zatrudnienia bądź braku takiej zdolności – oprzeć się na własnym przekonaniu, zasadach logicznego myślenia, doświadczenia życiowego i wiedzy powszechnej, które to kryteria ze zrozumiałych względów nie obejmują specjalistycznej wiedzy medycznej (por. także wyroki Sądu Najwyższego z 12 kwietnia 2000 r., II UKN 489/99, OSNAPiUS 2001 nr 19, poz. 597 i z 7 lipca 2005 r., II UK 277/04, OSNP 2006 nr 5-6, poz.97).

Podkreślić należy, iż o stanie zdrowia skarżącego w postępowaniu przed Sądem I instancji wypowiedziano się łącznie 7 biegłych lekarzy, w tym po dwóch neurologów, psychologów i okulistów oraz lekarz psychiatra. Opinie tych wszystkich biegłych są zbieżne we wnioskach końcowych, bowiem wszyscy zgodnie uznali, że R. L. (1) nie jest niezdolny do samodzielnej egzystencji. W tych okolicznościach, zwłaszcza że biegli przekonująco i logicznie uzasadnili swoje stanowisko, brak było uzasadnionych podstaw do uzupełnienia postępowania dowodowego w kierunku wnioskowanym przez apelującego, tj. poprzez dopuszczenie dowodu z dalszych opinii biegłych specjalistów neurologii, okulistyki, psychologii i psychiatrii. Taki wniosek mógłby okazać się zasadnym w sytuacji, gdyby ocena dotychczasowych biegłych co do niezdolności do samodzielnej egzystencji wnioskodawcy była rozbieżna. Kontynuowanie postępowania dowodowego w sytuacji, gdy sporne okoliczności w sprawie zostały dostatecznie wyjaśnione, prowadziłoby jedynie do przewlekłości postępowania. Z tych względów Sąd Apelacyjny nie uwzględnił wniosków dowodowych skarżącego w przedmiocie dopuszczenia dowodu z opinii kolejnych biegłych lekarzy oraz przesłuchania w charakterze świadka A. S..

Reasumując, Sąd Apelacyjny uznał, że R. L. (1) w świetle zebranego w sprawie materiału dowodowego nie jest osobą niezdolną do samodzielnej egzystencji, a skutkiem tego nie jest uprawniony do świadczenia uzupełniającego. Sąd Apelacyjny wskazuje końcowo, że pojęcie „niezdolność do samodzielnej egzystencji” ma szeroki zakres przedmiotowy. Niezdolna do samodzielnej egzystencji jest zarówno osoba, która ze względu na naruszenie sprawności organizmu wymaga stałej lub długotrwałej opieki innej osoby, jak i osoba, która ze względu na naruszenie sprawności organizmu wymaga stałej lub długotrwałej pomocy innej osoby. W ramach zakresu pojęcia "niezdolności do samodzielnej egzystencji" należy odróżnić opiekę oznaczającą pielęgnację (czyli zapewnienie ubezpieczonemu możliwości poruszania się, odżywiania, zaspokajania potrzeb fizjologicznych, utrzymywania higieny osobistej itp.) od pomocy w załatwianiu elementarnych spraw życia codziennego, takich jak robienie zakupów, uiszczanie opłat,

składanie wizyt u lekarza; wszystkie powyższe czynniki łącznie wyczerpują treść terminu "niezdolność do samodzielnej egzystencji" (wyrok Sądu Apelacyjnego w Rzeszowie z 6 marca 2013 r., III AUa 1235/12, LEX nr 1292818). Przesłankami do uznania osoby za niezdolną do samodzielnej egzystencji są zatem konieczność zapewnienia opieki i pomocy – obie przesłanki muszą wystąpić łącznie. Odwołujący nie wymaga stałej i długotrwałej pomocy i opieki innych osób w zaspokajaniu podstawowych potrzeb życiowych. Jest bowiem samodzielny i niezależny w zakresie takich potrzeb jak spożywanie posiłków, ubieranie się i rozbieranie się, korzystanie z toalety, kąpieli, przemieszczanie się. Fakt, że wymaga pomocy i wsparcia w codziennym funkcjonowaniu, czy też załatwianiu spraw urzędowych nie oznacza niezdolności do samodzielnej egzystencji w rozumieniu art. 13 ust. 5 ustawy emerytalnej.

W tych okolicznościach, apelacja jako nieuzasadniona na mocy 385 k.p.c. podlegała oddaleniu.

Alicja Sołowińska